

УДК: 327 (560:73):323.1 (560)(=222.5)

© Максим Корчинський
(м. Івано-Франківськ)

КУРДСЬКЕ ПИТАННЯ В СУЧАСНИХ ТУРЕЦЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

У статті висвітлюється курдське питання в контексті турецько-американських відносин, які зазнали суттєвих змін на початку XXI століття. Курдський фактор залишається одним із складних проблем, яка створює бар'єр у відносинах між Турецькою Республікою та США. Війна в Іраку в 2003 році вплинула на загострення курдського питання у внутрішній політиці Туреччини та сформувала нові виклики в турецько-американських відносинах.

Ключові слова: курди, Робітничая партія Курдистану (РПК), Партія справедливості та розвитку, Турецька Республіка, США, Ірак.

Максим Корчинський. Курдський вопрос в современных турецко-американских отношениях. В статье освещается курдский вопрос в контексте турецко-американских отношений, которые претерпели существенных изменений в начале XXI века. Курдский фактор остается одним из сложных проблем, которая создает барьер в отношениях между Турецкой Республикой и США. Война в Ираке в 2003 году повлияла на обострение курдского вопроса во внутренней политике Турции и сформировала новые вызовы в турецко-американских отношениях.

Ключевые слова: курды, Рабочая партия Курдистана (РПК), Партия справедливости и развития, Турецкая Республика, США, Ирак.

Maksim Korchynskyy. The Kurdish Question in the Present Turkish-American Relations. The article deals with the Kurdish question in the context of the Turkish-American relations, which tested significant changes at the beginning of the XXI century. Kurdish factor remains a difficult problem that creates a barrier in the relationship between Turkey and the USA. The war in Iraq in 2003 influenced on the exacerbation of the Kurdish issue in Turkey's domestic politics and formed new challenges in the Turkish-American relations.

Key words: kurds, Kurdistan Woker's Party, Justice and Development Party, the Republic of Turkey, the USA, Iraq.

Починаючи з приєднання до НАТО в 1952 році Туреччина залишалася важливим стратегічним союзником США. Протягом Холодної війни, Турецька Республіка була надійним оплотом проти військової експансії СРСР в Середземноморському та Близькосхідному регіонах.

Після завершення Холодної війни, турецьке керівництво побоювалося, що Туреччина втратить своє значення як союзник Сполучених Штатів. Але, ці побоювання виявилися необґрунтованими, оскільки Турецька Республіка зв'язує декілька стратегічно важливих географічних районів: Балкани, Центральну Азію та Близький Схід. У кожному з

цих регіонів, співпраця з Туреччиною є особливо важливою для досягнення США своїх стратегічних цілей.

Намагання офіційної Анкари проводити більш незалежний зовнішньополітичний курс призвело до того, що починаючи з 2003 року турецько-американські відносини почали погіршуватись. Виникли протиріччя щодо ряду питань в Близькосхідному регіоні. Але найгостріше відмінності між союзниками проявилися у поглядах на ситуацію довкола Іраку та курдського питання¹.

Безперечно, курдський фактор багато в чому визначає характер стратегічних стосунків між США та Турецькою Республікою, адже є дуже важливим для безпеки останньої. Тому в цій статті курдське питання розглядається в контексті його впливу на турецько-американські відносини.

Тема розвитку турецько-американських відносин та деяких аспектів курдського питання в двосторонніх взаєминах Турецької Республіки та США була розглянута в дослідженнях американських науковців С. Ларабі^{2:3:4}, І. Лесера^{5:6}, Дж. Капсіса⁷. Проблеми американсько-турецької співпраці у питанні боротьби з РПК широко висвітлювалося в ЗМІ, зокрема таким турецькими авторами, як У. Енгінсой^{8:9}, А. Біранд¹⁰, К. Чандар¹¹, С. Ідіз¹², та американськими оглядачами А. Тайсон та Р. Райт¹³.

Актуальність статті зумовлена недостатнім висвітленням у вітчизняній літературі теми курдського питання в турецько-американських взаєминах, незважаючи на його важливість не тільки у відносинах Анкари та Вашингтону, але і для безпеки регіонів Близького та Середнього Сходу.

Мета даної статті – розглянути роль курдського питання в турецько-американських стратегічних відносинах.

Завдання роботи:

- 1) охарактеризувати роль курдського питання в політиці Туреччини;
- 2) розглянути позицію США щодо курдського питання;
- 3) охарактеризувати розвиток двосторонніх відносин в період з 2003 до 2007 рр.;
- 4) визначити причини погіршення турецько-американських відносин.

Хронологічні рамки роботи охоплюють період з 2003 р. до 2007 р., і визначаються такими важливими подіями, що вплинули на характер турецько-американських відносин, як військова операція США в Іраку в 2003 р. та зустріч Прем'єр-міністра Туреччини і Президента США у листопаді 2007 р.

Без сумніву, перше помітне загострення курдського питання для Туреччини відбулося після воєнної операції в Перській затоці в 1990-1991 рр.¹⁴

Встановлення в результаті війни в Перській затоці де-факто незалежного «Вільного Курдистану» в Північному Іраку під протекторатом Заходу створило умови для посилення курдського націоналізму, та забезпечило тилову базу для нападів на територію Туреччини бойовиків з Робітничої партії Курдистану (РПК)¹⁵.

Не дивлячись на в цілому сприятливу ситуацію для турецької влади, «вирішити» курдську проблему після арешту та засудження А.Оджалана не вдалося. Крихка рівновага, що склалася в курдському питанні, опинилася перед загрозою починаючи з 2003 року, напередодні нової військової операції США проти режиму С.Хусейна в Іраку. Турецька влада була сильно занепокоєна вторгненням США в Ірак. Незважаючи на її доволі прохолодне ставлення до іракського диктатора, С.Хусейн все ж забезпечував стабільність на південному кордоні Турецької Республіки. Для офіційної Анкари ця стабільність була основним «міркуванням безпеки». Турецькі посадові особи боялися, що повалення режиму Саддама Хусейна спричинить збільшення насильства, посилення курдського націоналізму і фрагментації Іраку, загострюючи виклики безпеки Туреччини¹⁶.

Згідно з висновками американських експертів, що були зроблені ще в 1996 р., але які і надалі продовжували зберігати свою актуальність, корінні інтереси США і Турецької Республіки в Іраку не співпадали. Для офіційного Вашингтону головним ворогом був Садам Хусейн, тоді як для турків – курдський національний рух.

Було зрозумілим, що після вступу США у війну проти Іраку міцність турецько-американських відносин буде перевірятися в першу чергу відношенням союзників до курдського питання.

Між Туреччиною та США почалися переговори, щодо можливості відкриття другого фронту у майбутній військовій операції проти режиму Саддама Хусейна із території Турецької Республіки. Дозвіл мав бути схвалений Великим національним зібранням Туреччини (турецький парламент). Проте, досить неочікувано, 1 березня 2003 р. турецький парламент провалив голосування, оскільки рішення про допуск американських військ не набрало необхідної кількості голосів.

Березневе голосування в турецькому парламенті мало під собою вагоме підґрунтя і стало результатом прорахунків та помилок обох сторін¹⁷. Зокрема, керівництво Туреччини висунуло ряд надмірних економічних і політичних вимог. В результаті, дані вимоги були відхилені американськими посадовцями.

В свою чергу, Сполучені Штати також несуть відповідальність за результат парламентського голосування. По-перше, офіційний Вашингтон ніколи раніше не просив Анкару дозволити американським сухопутним військам розгортатися на турець-

кій території для військового нападу на одного із її сусідів¹⁸. По-друге, адміністрація США занадто покладалася на турецьких військових, які традиційно мали вирішальний вплив на прийняття важливих рішень державної безпеки. Генеральний штаб Туреччини (ГШТ) хотів перекласти відповідальність за ухвалення майбутнього закону на переможця нещодавніх парламентських виборів – Партію справедливості та розвитку (ПСР), головою якої був чинний Прем'єр-міністр Туреччини Реджеп Таїп Ердоган.

Проте амбіції Турецької Республіки стати провідною державою в регіонах Близького та Середнього Сходу (про які можна було б забути, у випадку допуску американських військових на свою територію для відкриття фронту бойових дій проти Іракської держави), негативне ставлення Турецького суспільства до запланованого вторгнення в Ірак та виникнення можливих загроз державній безпеці Туреччини призвели до того, що турецький парламент провалив голосування.

Дії турецького парламенту завдали удару іміджу Анкари як надійного союзника, та призвели до погіршення американсько-турецьких відносин. Американське керівництво розцінило парламентське голосування як акт зради стратегічних відносин. Тим часом, через негативний результат голосування Туреччина позбавила себе будь-якого засобу впливу на окупацію та після-конфліктну відбудову Іраку.

Все ж, другий фронт проти центральної Іракської влади був відкритий в Північному Іраку за підтримки іракських курдів. Як наслідок, курди стали важливими союзниками США, отримавши при цьому можливість укріплювати та розбудовувати свою автономію в межах Іраку.

Американське вторгнення до Іраку завдало значної шкоди Турецькій Республіці. Можна відзначити наступні основні наслідки військової інтервенції США 2003 р. для безпеки Туреччини:

- Послаблення контролю центрального уряду Іраку над регіонами країни.
- Зростання впливу Ісламської Республіки Іран як в Іраку, так і в регіоні.
- Посилення національного руху іракських курдів, зміцнення їх автономії, що можливо призведе до незалежності (турецьке керівництво найбільше побоювалося, що створення незалежної Курдської держави в Іраку на південному кордоні Туреччини, загострить сепаратистський тиск в самій Туреччині та загрожуватиме її територіальній цілісності)¹⁹.
- Зростання насильства з боку Робітничої партії Курдистану.

Іракська кампанія похитнула стратегічне партнерство Туреччини і США. Значним фактором, що погіршив двосторонні відносини стало зміцнення курдської автономії в Іраку. До того ж було створено Регіональний уряд Курдистану (РКУ). Зважаю-

чи, що Ірак внаслідок інтервенції фактично розділився на 3 частини – сунітську, шіїтську і курдську, турецьке керівництво побоювалося можливого остаточного розпаду Іракської держави, і утворення незалежного Курдистану. Такий розвиток подій міг би спричинити посилення курдського національного руху серед турецьких курдів та загострити їх сепаратистські настрої.

Турецько-американські відносини також ускладнювалися через інциденти, які відбулися невдовзі після повалення режиму Саддама Хусейна. Один із таких інцидентів відбувся в Аль-Сулейманії, в Північному Іраку 4 липня 2003 року, коли американські військові заарештували групу офіцерів турецьких спеціальних сил, які нібито планували вбити мера міста Кіркук. Хоча турецьких солдат пізніше відпустили, дії американських військових викликалихвилю обурення в Туреччині²⁰.

Побоювання Туреччини, що в результаті американської військової операції проти Іраку, сепаратистський рух курдів, очолюваний Робітничою партією Курдистану, що певний час перебувала у глибокому підпіллі, може знову проявити себе, виявилися не безпідставними. Першим доказом цього стали події в серпні 2003 року. Тоді на територію Туреччини із Північного Іраку проникли декілька сотень бойовиків Конгресу свободи і демократії Курдистану (нова назва РПК з квітня 2002 року до квітня 2004 року) і в районі Сірта відбулися зіткнення між урядовими військами та сепаратистами. З цього часу курдський фактор у турецько-американських відносинах почав все більше сприйматися крізь призму РПК.

Починаючи з 2004 р. в Туреччині було здійснено десятки терактів. Найгучнішими з них стали підпал центрального аеропорту Стамбула ім. Ата-турка в травні 2005 року та серія вибухів у великих адміністративних і курортних центрах Турецької Республіки, включаючи Стамбул, Ізмір та Анталію влітку 2006 року.

Із зростанням кількості нападів РПК, уряд на чолі з Реджепом Таїпом Ердоганом опинився під значним тиском. Турецький уряд неодноразово просив США про військову допомогу у знищенні тренувальних таборів Робітничої партії Курдистану, в Північному Іраку. При цьому, Вашингтон неохоче застосовував військові заходи проти бійців РПК, оскільки побоювався дестабілізації Північного Іраку, який залишався відносно спокійною територією порівняно з рештою території Іраку.

Важливим питанням для безпеки Туреччини було ліквідація Робітничої партії Курдистану. Але розбіжності у поглядах щодо політичної стратегії в Іраку серед американських військових перешкоджали здійсненню ефективних та послідовних дій в цьому питанні.

В результаті вищезазначеного зросли антиамериканські настрої в турецькому суспільстві. Згідно

з результатами проведеного в 2007 році опитування, тільки близько 9% респондентів прихильно відносилися до США. Цей результат засвідчив падіння рівня підтримки американської політики на 21 пункти, починаючи з 2002 року²¹.

Небажання американців надати військову допомогу для знешкодження Робітничої партії Курдистану сприймалася в Туреччині як доказ подвійних стандартів, рівноцінне мовчазній підтримці РПК²².

Туреччина була невдоволена відсутністю будь-яких дій з боку США, тому почала розглядати можливість здійснення військових заходів проти курдських бойовиків на території Північного Іраку. Якщо Сполучені Штати проігнорували б заклики турецького керівництва, турецькі війська були б готові провести військові удари по базам РПК, навіть без згоди Вашингтону. Влітку 2006 року американське керівництво було сильно стурбоване нарощуванням Туреччиною чисельності своїх військ вздовж турецько-іракського кордону. Адміністрації Буша вдалося запобігти транскордонній операції турецьких збройних сил через інтенсивне дипломатичне втручання, оскільки така операція могла б спровокувати військове протистояння між Туреччиною та іракськими курдами.

У Вашингтоні усвідомили, що варто серйозніше відноситись до стурбованості Туреччини питанням знешкодження РПК. В серпні 2006 року американська адміністрація призначила генерала Джозефа Ральстона (колишнього командувача силами НАТО в Європі) спеціальним посланцем – відповідальним за координування політики щодо РПК. Спочатку Анкара схвально зустріла призначення Ральстона, як сигнал того, що офіційний Вашингтон, здається, почав серйозно сприймати занепокоєння Турецької Республіки протистоянням з Робітничою партією Курдистану. При цьому, не дивлячись на значне особисте зусилля генерала Ральстона, його місія досягла дуже мало конкретних результатів, в основному через те, що американське керівництво досі не могло твердо вирішити чи підтримувати боротьбу Туреччини проти РПК.

Слід відзначити, що курдське питання стало важливим фактором внутрішньополітичної боротьби і в самій Турецькій Республіці (чим менше залишалося часу до проведення парламентських виборів, тим більше зростав тиск опонентів Партії справедливості та розвитку – військових та частини турецьких політиків). Уряд ПСР неодноразово звинувачували в м'якості по відношенню до іракських курдів, США і присутності РПК в Північному Іраку. Р.Т.Ердогана та його партію також критикували за неефективну боротьбу з курдськими повстанцями. Таким чином питання Іраку та ліквідації Робітничої партії Курдистану разом з іншими проблемами стали «ахіллесовою п'ятою» турецького уряду.

В липні 2007 року на чергових парламентських виборах, у Туреччині перемогу знову здобула Пар-

тія справедливості та розвитку. Восени того ж року, Робітнича партія Курдистану, припинивши чергове перемир'я, що тривало з 2006 р. здійснила серію нападів на території Туреччини. Як наслідок зросло внутрішньо-політичне напруження в Турецькій Республіці. В такій ситуації керівництво Туреччини повернулося до ідеї проведення транскордонної військової операції проти бойовиків РПК в Північному Іраку. Цього разу турецький уряд та військові віддали перевагу підходу, який поєднував у собі військові заходи та дипломатію. Дипломатичні заходи мали б створити відповідну основу для співпраці серед зацікавлених сторін, і допомогти заручитися підтримкою інших країн. Одночасно турецький парламент планував прийняти рішення про дозвіл проведення військових дій, використавши його як інструмент для посилення турецької позиції під час переговорів. Щоб зменшити занепокоєння інших сторін уряд Туреччини оголосив своїми цілями припинення діяльності Робітничої партії Курдистану і знищення її таборів в Північному Іраку. Цим твердженням, турецький уряд захотів висловити свій реальний намір та дати зрозуміти, що військова транскордонна операція не загрожуватиме територіальній цілісності Іраку і не матиме на меті окупацію його північної частини. Постійно наголошувалося, що основними і єдиними цілями військових ударів будуть виключно табори Робітничої партії Курдистану²³.

Прем'єр-міністр Р.Т. Ердоган отримав санкцію на проведення транскордонних ударів від парламенту в жовтні 2007 року. Наступним логічним кроком став візит Прем'єр-міністра Туреччини до Вашингтону, оскільки назріла потреба обговорити низку важливих питань: формат турецько-американської співпраці у питаннях протидії РПК, підтримка чи дозвіл американської адміністрації на проведення військової операції в Північному Іраку, оскільки США залишалась провідною силою та гарантом безпеки Іракської держави. До того ж зустріч на найвищому рівні могла б створити можливість для покращення, розвитку і формування нових підходів у відносинах Турецької Республіки та США, зупинити негативні тенденції деградації двостороннього стратегічного партнерства.

Перед зустріччю турецькі та американські посадовці обмінялися своїм занепокоєнням і очікуванням через ЗМІ та за допомогою дипломатичних каналів. Під час конференції в Стамбулі Державний секретар США Кондоліза Райс оголосила, що РПК є спільним ворогом і тристоронній механізм «Ірак – США – Туреччина» повинен запрацювати. В свою чергу, прем'єр-міністр Ердоган окреслив можливість для співробітництва з точки зору офіційної Анкари²⁴.

Візит Реджепа Таїпа Ердогана до Вашингтона відбувся 5 листопада 2007 року. Результатами зустрічі Буша-Ердогана стало наступне:

- проголошення РПК спільним ворогом для Туреччини і США;

- створення нової спільної військово-розвідувальної місії для надання розвідувальної інформації;

- створення тристороннього механізму – «Генеральний штаб Туреччини – Генеральний штаб США (Об'єднаний комітет начальників штабів США) – Американське Командування в Іраку».

Президент США Д.Буш дозволив Туреччині здійснювати обмежені авіа-удари по таборах РПК в північному Іраку^{25;26;27}. Сторони також погодилися знищити табори Робітничої партії Курдистану і ліквідувати міжнародні джерела фінансової підтримки організації²⁸.

Після зустрічі, обидві сторони здійснили конкретні кроки протягом короткого часу. Турецькі військові здійснили серію ударів по базах РПК за допомогою американської розвідки^{29;30;31}.

Зростання американської політичної і військової підтримки Туреччини у питанні знешкодження РПК, що проявилось у ході даного візиту, поживило міждержавну співпрацю та намітило тенденцію до покращення відносин між США та Турецькою Республікою³².

Отже курдське питання є вагомим фактором, який впливає як на внутрішньополітичну ситуацію в Турецькій Республіці (адже є потужним інструментом впливу з боку внутрішньодержавних і зовнішніх політичних сил) так і на міждержавні відносини останньої із США та своїми безпосередніми сусідами – Іраком, Іраном, Сирією. Турецька влада розглядає також курдський фактор як одну із найголовніших загроз безпеці Туреччини.

Головним інтересом США в іракській кампанії було усунення режиму Саддама Хусейна, в той час як для Туреччини головним було курдське питання. Після відмови офіційної Анкари відкрити другий фронт військової операції зі своєї території, основними союзниками США в Іраку стали іракські курди. Північний Ірак, де в основному проживають курди, залишався єдиною стабільно частиною Іраку та опорою для американської військової адміністрації. Зважаючи на це офіційний Вашингтон не втручався в розбудову курдської автономії в Іракській державі, проте розглядав її як складову частину пост-саддамівського Іраку, виключаючи можливість утворення незалежної курдської держави. США визнали Робітничу партію Курдистану терористичною організацією, проте не чинили активних дій із знищення баз організації в північному Іраку, оскільки побоювалися дестабілізації єдиної спокійної частини Іраку. Така позиція американської адміністрації викликала невдоволення Туреччини. В тім рішучість останньої покінчити із РПК, змусила Вашингтон до певної міри врахувати інтереси та позицію Анкари щодо курдського питання.

Основні причини погіршення турецько-американських відносин:

1. Військова операція США в Іраку 2003 року посилила виклики безпеці Турецької Республіки та загострила курдське питання.

2. Відновила свою діяльність Робітнича партія Курдистану, а в Північному Іраку зміцнилася курдська автономія;

3. Політика США щодо курдського питання в Іраку суперечила позиції та інтересам Туреччини. Отже, турецько-американські відносини, які в період Холодної війни набули характеру стратегічного партнерства, зазнали значних змін на початку XXI ст. Інтервенція США до Іраку в 2003 році завдала значної шкоди двостороннім відносинам. Інтереси обох держав розійшлися щодо іракської кампанії і доцільності її проведення. В цей час та протягом наступних років особливо помітним стає курдське питання, яке почало відігравати все більшу роль у взаєминах Туреччини і США, в яких відбувалося поступове охолодження та погіршення. Тільки після зустрічі Прем'єр-міністра Туреччини Р.Т.Ердогана та Президента США Джорджа Буша в листопаді 2007 року відбулися зрушення в позитивному напрямку.

¹ Larrabe S.F. Troubled partnership: U.S.–Turkish relations in an era of global geopolitical change. – p.1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG899.pdf.

² Larrabe S.F. Troubled partnership: U.S.–Turkish relations in an era of global geopolitical change / F. S. Larrabee. – RAND Corporation, 2010. – pp.1-138 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG899.pdf.

³ Larrabe S.F. Turkey as a US security partner / F. S. Larrabee. – RAND Corporation, 2008. – pp.1-34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG694.pdf.

⁴ Larrabe S.F. and Lesser I.O. Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty / F. S. Larrabee and I.O.Lesser. – RAND Corporation, 2003. – pp. 133–136 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1612/MR1612.ch6.pdf.

⁵ Larrabe S.F. and Lesser I.O. Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1612/MR1612.ch6.pdf.

⁶ Lesser I.O. Turkey, the United States, and the Delusion of Geopolitics / I.O.Lesser // *Survival*. – 2006. – Vol. 48 - pp. 83-96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Turkey-US.pdf>.

⁷ Kapsis J. E. From Desert Storm to Metal Storm: How Iraq Has Spoiled U.S.-Turkish Relations / J.E. Kapsis // *Current History*. – November 2005, pp. 380–389.

⁸ Enginsoy U. US Intel Aid Implied in Strike on PKK / U. Enginsoy // *Turkish Daily News*. – December 3, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/us-intelligence-aid-implicated-in-turkish-strike-against-pkk.aspx?pageID=438&n=us-intelligence-aid-implicated-in-turkish-strike-against-pkk-2007-12-03>.

⁹ Enginsoy U. and Bekdil B.E. US Backs Turkey's Anti-PKK Strikes / U. Enginsoy // *Defense News*. – December 10, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.defensenews.com/story.php?F=3232945&C=europe>.

¹⁰ Birand A.M. Bush Didn't Risk Losing Turkey / A.M.Birand // *Turkish Daily News*. – November 7, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=bush-didnt-risk-losing-turkey-2007-11-07>.

¹¹ Çandar C. The Results from the White House: PKK's Elimination Process / C. Çandar // *Turkish Daily News*. – November 9, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=the-result-from-the-white-house-pkks-elimination-process-2007-11-07>.

¹² İdiz S. The Erdogan-Bush Talks: Successful or Not / S.İdiz // *Turkish Daily News*. – November 9, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=the-erdogan-bush-talks-successful-or-not-2007-11-09>.

¹³ Tyson A. S. and Wright R. U.S. Helps Turkey Hit Rebel Kurds in Iraq / A. S. Tyson and R. Wright // *Washington Post*. – December 18, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/17/AR2007121702150.html>.

¹⁴ Larrabe S.F. and Lesser I.O. Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1612/MR1612.ch6.pdf.

¹⁵ Lesser I.O. Turkey, the United States, and the Delusion of Geopolitics. – p.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Turkey-US.pdf>.

¹⁶ Larrabe S.F. Turkey as a US security partner. – p.8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG694.pdf.

¹⁷ Larrabe S.F. Troubled partnership: U.S.–Turkish relations in an era of global geopolitical change. – p.12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rand.org/pubs/monographs/2008/RAND_MG694.pdf.

www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2009/RAND_MG899.pdf.

¹⁸ Woodward B. *Plan of Attack*/B. Woodward – New York.: «Simon & Schuster», 2004. – 325.

¹⁹ Bozkurt G. Kurdish Hopes in Turkish State / G. Bozkurt // *Turkish Daily News*. – November 12, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/kurdish-hopes-in-turkish-state.aspx?pageID=438&n=kurdish-hopes-in-turkish-state-2007-11-12>.

²⁰ Kapsis J. E. From Desert Storm to Metal Storm: How Iraq Has Spoiled U.S.-Turkish Relations.

²¹ Pew Global Attitudes Project. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pewglobal.org/2007/06/27/global-unease-with-major-world-powers/>.

²² İdiz S. PKK Assures Unsavory Developments for All / S.İdiz // *Turkish Daily News*. – June 15, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=pkk-assures-unsavory-developments-for-all-2007-06-15>.

²³ Efeğil E. AK Party's Policies About the PKK Terrorism, Northern Iraq and Kurdish Issue / E.Efeğil

// *Review of Social, Economic & Business Studies*. – 2010, Vol.9/10, pp.115-140 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fbe.emu.edu.tr/journal/doc/9-10/07.pdf>.

²⁴ Efeğil E. AK Party's Policies About the PKK Terrorism, Northern Iraq and Kurdish Issue.

²⁵ Çandar C. The Results from the White House: PKK's Elimination Process.

²⁶ Birand A.M. Bush Didn't Risk Losing Turkey.

²⁷ İdiz S. The Erdogan-Bush Talks: Successful or Not.

²⁸ Efeğil E. AK Party's Policies About the PKK Terrorism, Northern Iraq and Kurdish Issue.

²⁹ Enginsoy U. US Intel Aid Implied in Strike on PKK.

³⁰ Enginsoy U. and Bekdil B.E. US Backs Turkey's Anti-PKK Strikes.

³¹ Tyson A. S. and Wright R. U.S. Helps Turkey Hit Rebel Kurds in Iraq.

³² Transatlantic Trends: Key Findings//Transatlantic Trends . – Washington, D.C.: German Marshall Fund of the United States, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://trends.gmfus.org/doc/2008_english_key.pdf.

УДК: 327(498):061.1 ЄС

© Любов Мельничук
(м. Чернівці)

ПІДСУМКИ ТА НАСЛІДКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВСТУПУ РУМУНІЇ ДО ЄС

У статті досліджено особливості й специфіка імплементаційного етапу європейської інтеграції Румунії, розкриті наслідки і підсумки вступу Румунії до ЄС. Автор аналізує політику як Румунії, так і Європейського Союзу. Вступ Румунії до ЄС став наочним свідченням продуктивності зусиль і прогресу Румунії в справі наближення до європейських стандартів та критеріїв членства та вважається її значним досягненням у сфері міжнародних відносин.

Ключові слова: Європейський Союз (ЄС), європейська інтеграція, політико-правові засади, інтеграція Румунії до ЄС, реформи, переговори.

Любов Мельничук. Итоги и последствия имплементации вступления Румынии в ЕС. В статье исследованы особенности и специфика имплементационного этапа европейской интеграции Румынии, раскрыты последствия и итоги вступления Румынии в ЕС. Автор анализирует политику как Румынии, так и Европейского Союза. Вступление Румынии в ЕС стал наглядным свидетельством производительности труда и прогресса Румынии в приближении к европейским стандартам и критериям членства и считается ее значительным достижением в области международных отношений.

Ключевые слова: Европейский Союз (ЕС), европейская интеграция, политико-правовые основы, интеграция Румынии в ЕС, реформы, переговоры.

Lubov Melnychuk. Outcome and Consequences of the Implementation Romania's Accession to EU.

The body of the article goes on to discuss characteristics and specificity the implementation period of Romania integration to the European Union. The author investigates the Romania's policy and policy of the European Union, Romania's accession to the EU was a strong indication of productivity efforts and progress towards Romania closer to European standards and criteria. It considered a significant achievement in international relations.

Key words: European Union (EU), european integration, political and legal principles, Romania's eu-rointegration, reforms, negotiations.

З огляду на досягнення Європейського Союзу більшість держав Центрально-Східної Європи (ЦЄС) обрали європейський шлях розвитку і європейські цінності, зокрема: демократичне суспільство, верховенство права, функціональна ринкова економіка, боротьба з корупцією, принципи добросусідства, захист прав національних меншин тощо. Варто зазначити, що серед країн ЦЄС вагоме місце посідає Румунія, яка після кривавих подій 1989 р. приєдналася до держав ЦЄС, що проголосили курс на «повернення до Європи».

Європейська інтеграція надала Румунії чимало переваг: новий статус на міжнародній арені; набуття більш потужних гарантій безпеки; можливість реформування політичного сектору та спрямування